

Ministerie van Economische Zaken

23 februari 1984

no. 107

ECONOMISCHE BETREKKINGEN MET CHINA

De Staatssecretaris van Economische Zaken, mr. P. Bolkestein, heeft de Tweede Kamer der Staten-Generaal een nota gestuurd over de economische ontwikkeling van China en over de bilaterale economische betrekkingen van Nederland met China in het licht van de recente verbetering van de politieke betrekkingen.

De tekst van deze nota volgt hierna.

Ministerie van Economische Zaken

Directoraat-Generaal voor de Buitenlandse Economische Betrekkingen

Economische Betrekkingen Nederland - China

Inleiding

Het besluit van de Nederlandse regering in 1980, om RSV een vergunning tot uitvoer van twee onderzeeboten voor Taiwan in het vooruitzicht te stellen, leidde destijds tot een scherpe reactie van de Chinese Volksrepubliek ten gevolge waarvan niet alleen de diplomatieke betrekkingen teruggebracht werden tot het niveau van zaakgelastigden, maar ook de overige bilaterale betrekkingen werden beperkt.

Dit laatste gold in bijzondere mate ook voor de economische betrekkingen.

De beslissing van het Nederlandse kabinet, van 21 december 1983, om geen additionele exportvergunningen te verlenen aan Wilton Feyenoord voor vervolgleveranties van onderzeeboten aan Taiwan - een beslissing waarmee een ruime meerderheid van de Tweede Kamer op 28 december kon instemmen - heeft de weg geopend voor een aanmerkelijke verbetering van de Nederlands-Chinese betrekkingen.

Deze verbetering heeft inmiddels concrete gestalte gekregen door de besprekingen van de Ambassadeur in Algemene Dienst, mr H. Wijnaendts, van 27 januari - 1 februari 1984 te Peking.

Het resultaat van deze besprekingen werd vastgelegd in een gemeenschappelijk communiqué, waarin het gemeenschappelijk besluit bekend werd gemaakt om de diplomatieke betrekkingen met ingang van 1 februari 1984 weer terug te brengen tot het niveau van ambassades. Daarnevens werd het besluit kenbaar gemaakt om de onderlinge betrekkingen niet alleen te normaliseren, maar ook te intensiveren.

Als gevolg van het recente kabinetsbesluit om Staatssecretaris Bolkestein op te dragen om in nauw overleg met het Ministerie van Buitenlandse Zaken de economische betrekkingen met China te intensiveren is op 27 januari j.l. onder leiding van de Directeur-Generaal van de Buitenlandse Economische Betrekkingen in de Interdepartementale Raad voor de Handelspolitiek overleg gevoerd om in het licht van de bovenomschreven gewijzigde politieke situatie te zien op welke wijze de economische betrekkingen van Nederland met de Volksrepubliek China gestimuleerd zouden kunnen worden. Het IRHP-overleg heeft geleid tot een aantal suggesties en conclusies over activiteiten die vanuit de Nederlandse overheid en bedrijfsleven ondernomen kunnen worden. Deze suggesties en conclusies zijn mede tot stand gekomen aan de hand van analyses van de volgende onderwerpen :

- De economische ontwikkelingen in China
- De handel Nederland - China
- De verdragsrelatie Nederland - China
- Visie van het Nederlandse bedrijfsleven op China
- Geplande activiteiten vanuit de Nederlandse overheid en bedrijfsleven op China.

Een samenvatting van de door de overheid en bedrijfsleven te ondernemen activiteiten treft U aan vanaf p. 11.

1. Economische ontwikkelingen in China

Sinds het uitroepen van de Volksrepubliek China in 1949 heeft het ontwikkelingsbeleid van de regering zich gericht op armoedebestrijding en industrialisatie. Vooral op sociaal gebied werden indrukwekkende resultaten geboekt (b.v. in het onderwijs en de gezondheidszorg) maar structurele problemen als de inefficiëncy van de plangeleide economie en algemene verhoging van de levensstandaard blijken moeilijk oplosbaar.

Sinds 1979 is China met de invoering van het zg. "Readjustment" beleid een fundamenteel ander economisch beleid gaan voeren.

In de macro-economische planning werd prioriteit gegeven aan a) de particuliere consumptie ten koste van kapitaalinvesteringen in de zware industrie b) toename van de buitenlandse handel c) de sectoren energie en transport als spil van de industriële ontwikkeling.

Gepaard hiermee werden institutionele en organisatorische hervormingen doorgevoerd. A) Verbetering van de kwaliteit van centrale planning (b.v. door inkringing van het aantal ministeries en staatscommissies) B) Decentralisatie van decision-making aangaande investeringen, buitenlandse handel ed. C) Nadruk op het beginsel 'loon naar prestatie', zowel in de landbouw als de industrie.

2. De resultaten van het Readjustment beleid zijn tot nu toe zonder meer goed te noemen (volgens de Wereldbank 'Loven verwachting').(1) De gemiddelde groei per jaar (1979 - 1982) van de agrarische en industriële produktie bedroeg 5,3%. Het inkomen per hoofd van de bevolking in de steden steeg met 4,8% per jaar, op het platteland zelfs met 10 à 12% per jaar. Het tekort op de lopende rekening van de betalingsbalans van 2.4 miljard US\$ in 1980 was omgebogen tot een overschot van 4.4 miljard US\$ in 1982. De handelsbalans vertoonde eind 1982 een positief saldo van US\$ 4.6 miljard.

3. Een belangrijk onderdeel van het "Readjustment" beleid vormt de aandacht voor de lichte industrie. Produktie van consumptiegoederen kreeg prioriteit boven kapitaalintensieve investeringen; van 1979 - 1982 steeg de industriële produktie jaarlijks met 7.2%. De lichte industrie groeide met 11.8%, de zware met 3.3%. Overigens is in tegenstelling tot dit beleid de zware industrie de eerste maanden van 1983 wederom gegroeid met 12.9%. Deze ontwikkeling is mede het gevolg van de gedecentraliseerde besluitvorming inzake investeringen hetgeen de beheersbaarheid van investeringsplannen door de centrale overheid sterk bemoeilijkt.

(1) Het IMF rapport over China van 25 oktober 1983 is eveneens lovend over de resultaten van het Readjustment beleid en het gevoerde monetaire beleid. Bijgevoegd treft U aan de door het IMF opgestelde economische basisgegevens over China.

Een structureel probleem blijft de produktie en het efficiënte gebruik van energie.

Vooralsnog lijkt de industriële groei hier niet onder te lijden, mede omdat de lichte industrie per geproduceerde eenheid vier maal zo weinig energie verbruikt als de zware industrie. Wil evenwel China zijn export van olie en kolen naar met name Japan op peil houden dan kan de energievoorziening aan het einde van de jaren tachtig een ernstig probleem gaan vormen.

4. De landbouwsector heeft zeer goed gepresteerd sinds 1979 met een gemiddelde groei van 6% per jaar. Hiervoor is invoering van het 'produktieverantwoordelijkheidssysteem' van groot belang geweest. Onder dit systeem krijgen produktie-eenheden en huishoudens meer beslissingsbevoegdheid inzake investeringen en is de hoogte van de produktie direct van invloed op het inkomen van de producent. Nog steeds moet een deel van de produktie tegen vaste prijzen aan de staat worden afgestaan, maar het totaal dat thans aan de staat moet worden afgedragen bedraagt gemiddeld niet meer dan één derde van de produktie. Met name de produktie van oliehoudende zaden, katoen en suiker is de laatste jaren sterk gestegen. De graanproduktie is van 1978 - 1982 met gemiddeld 2.8% gestegen; desondanks is de invoer van graan gestegen als gevolg van toenemende binnenlandse consumptie. Een structureel probleem in de Chinese landbouw is dat uitbreiding van het landbouwareaal nauwelijks nog mogelijk is en het beschikbare areaal reeds intensief bebouwd wordt.
5. De financiële positie van de overheid is sinds 1979 sterk verbeterd. In 1982 bedroeg het begrotingstekort nog slechts 2% (1979 : 7%). De reserves aan buitenlandse deviezen waren eind 1982 tot 9.4 miljard US\$ gestegen; eind 1983 zelfs tot 14 miljard US\$. Vanaf 1980 zijn de leningen bij commerciële banken sterk aan banden gelegd. Door de sterke positie van de lopende rekening van de betalingsbalans konden commerciële en andere leningen in 1981 en 1982 grotendeels worden afgelost. In 1981 was de debt service ratio 7.8%. Ondanks de tamelijk comfortabele financiële positie zal China een voorzichtig financieel beleid blijven voeren. Dit betekent onder meer, waar mogelijk, een beroep op zachte financiering en het aantrekken van private investeringen. Sinds 1979 voert China een bewust beleid ter verbetering van het investeringsklimaat. Dit heeft geleid tot uitgebreide nationale wetgeving inzake joint ventures, belastingen, octrooien etc. alsmede tot bilaterale investeringsbeschermingsakkoorden met verschillende landen. Sinds 1979 zijn meer dan 600 samenwerkingsprojecten (Joint Ventures, licentieovereenkomsten etc.) gerealiseerd met buitenlandse bedrijven waarbij een totaal van 3 miljard US\$ aan buitenlands kapitaal werd geïnvesteerd. Sinds kort is het mogelijk voor buitenlandse bedrijven om met 100% deelneming in China te investeren.

6. De recente gegevens over de economische ontwikkeling in China in de eerste 10 maanden van 1983 geven aan dat de groei zich heeft voortgezet. De lichte industrie groeide met 8.1%, de zware industrie met 12.9%. De totale industrie produktie nam toe met 10.5%. In de landbouw werd wederom een recordoogst genoteerd. De graanproductie steeg met 3%, de katoenproductie met 6%. De produktie van energie steeg eveneens. Kolen met 7.1%, olie met 3.6% en electriciteit met 7.4%. De buitenlandse handel steeg tot een totaal van 35.5 miljard US\$, ofwel een toename van 2.8%. De importen groeiden over de eerste helft van 1983 met 7.3%, de exporten met 2.1%. Desondanks vertoonde in 1983 de handelsbalans een overschot van 3.89 miljard US\$.
7. In het zesde vijfjarenplan 1981 - 1985 (dat pas in december 1982 werd gepubliceerd) wordt continuering van de readjustment politiek bepleit. De doeleinden zijn met name een toename van de buitenlandse handel (met een sterkere groei van de invoer), een matige groei van de produktie en inkomens, een beheersing van het begrotingstekort en voortgang van de institutionele en organisatorische hervormingen. De periode 1981 - 1985 wordt gezien als een interimperiode die de basis moeten worden van een versnelde economische groei na 1985. De Wereldbank onderscheidt mogelijke positieve en negatieve factoren die al dan niet de doorslag kunnen geven voor de verwezenlijking van het Chinees beleid.

positieve factoren

- continuering van de lage bevolkingsgroei (1979 - 1981 gemiddeld 1.3% per jaar)
- mogelijkheid om meer en efficiënter gebruik te maken van buitenlands kapitaal en technologie
- mogelijkheden de economische efficiëncy te vergroten d.m.v. hervormingen

beperkende factoren c.g. knelpunten

- tekort aan geschoolde arbeidskrachten
- beperkte mogelijkheden de agrarische produktie substantieel te verhogen
- problemen m.b.t. verhoging van de energieproduktie en het efficiënt gebruik daarvan.
- grote (noodzakelijke) investeringen in de sectoren energie en transport waardoor investeringen in andere, eveneens urgente sectoren (b.v. de huizenbouw) niet gedaan kunnen worden.

De Wereldbank voorspelt dat aan het einde van de jaren tachtig ondanks een voorzichtig invoer- en leningenbeleid van de regering er een tekort zal zijn op de lopende rekening van de betalingsbalans. Voor een continuering en eventuele verhoging van de economische groei acht de bank efficiency in energieverbruik, voortdurende goede exportprestaties en continuering van institutionele en organisatorische hervormingen van cruciaal belang.

8. De kernsectoren in het Chinese ontwikkelingsbeleid zijn energie, transport en landbouw. In 1982 investeerden de staatondernemingen in China in totaal voor 84,5 miljard yuan (1 yuan = f 1.56,- /11 januari 1984). 55.5 miljard yuan werd geïnvesteerd in kapitaalbouw, 29 miljard yuan in vernieuwing van produktiemiddelen en technologische vernieuwing. 28.6% van de investeringen in kapitaalopbouw gingen naar energie- en transportprojecten. Voor 1983 werd 39.4% van de kapitaalopbouw investeringen voorzien voor energie- en transportprojecten. Bij transport dient allereerst aan de aanbouw en vernieuwing van havens, spoorwegen en wegen gedacht te worden. Bij energie aan de ontginning van kolenmijnen en off-shore winning van olie. Een ander aandachtsgebied van het Chinese ontwikkelingsbeleid is de modernisering van de qua management en produktiemiddelen verouderde bedrijven. Het gaat hier om velerlei sectoren. Bijv. voedselverwerkende industrie, textiel, lichte industrie (papier, plastic, fietsen, koelkasten, etc.) electronica, machinebouw, chemische industrie, metalurgische industrie, bouwmaterialen, farmaceutische industrie etc. Buitenlandse bedrijven kunnen hierbij een belangrijke rol spelen. Waar mogelijk zal om overdracht van kennis en kapitaal worden gevraagd (middels bijvoorbeeld joint ventures), maar invoer van basisproduktiemiddelen tegen contante betaling komt ook veel voor.

Bilaterale handel Nederland - China

1. Volgens nog niet officiële cijfers heeft China in 1983 een handelsoverschot geboekt van \$ 3.89 miljard. China importeerde voor \$ 18.12 miljard en exporteerde voor \$ 21.68 miljard. Na een daling van de invoer van 13% in 1982 had China voor 1983 een stijging van de invoer voorzien van 40%. De gerealiseerde invoerstijging bedroeg over 1983 niet meer dan 6.6%. De uitvoer steeg in 1983 met 2%. Voor de veel geringere dan verwachte stijging van de invoer is één van de redenen geweest de verslechterde handelsrelatie tussen de V.S. en China. Na unilaterale importrestricties op Chinees textiel door de V.S. retaliëerde China door de invoer van soyabonen, graan en katoen - de belangrijkste uitvoerprodukten van de V.S. - sterk aan banden te leggen. Een andere reden is dat de Chinese regering voorzichtiger is gaan worden met de aankoop van hoogwaardige technologie en kapitaalgoederen uit de ontwikkelde landen gezien het feit dat deze niet altijd direct geabsorbeerd en ingezet kunnen worden. Desondanks is de invoer van machines en kapitaalgoederen sterk gestegen in 1983. De invoer van staal en kunstmest is eveneens sterk gestegen. Het beleid van de Chinese regering is erop gericht de buitenlandse handel aanzienlijk te vergroten waarbij een snellere groei van de invoer dan de uitvoer wordt voorzien. Verwacht wordt dat de komende jaren de invoer met 15% per jaar zal toenemen.
2. De Nederlandse uitvoer naar China is in 1983 weer gestegen na sinds 1980 voortdurend gedaald te zijn. De invoer vanuit China is wederom enigszins gedaald.

	<u>1980</u>	<u>1981</u>	<u>1982</u>	<u>11 mnd. 1983</u>	<u>(in mln. fl.)</u>
Invoer	544	613	513	471	
Uitvoer	294	239	177	305	
Saldo	- 250	- 374	- 336	- 166	

dekkingsper-
centage voor

De belangrijkste importprodukten zijn textiel, chemische en farmaceutische produkten, dierlijke grondstoffen en oliehoudende zaden. In 1982 vormden deze produkten respectievelijk 33%, 12.6%, 7.2% en 5.8% in de totale invoer uit China. Over de eerste 10 maanden van 1983 bleven deze produkten de vier belangrijkste invoerprodukten uit China.

De belangrijkste uitvoerprodukten zijn chemische en farmaceutische produkten, kunstmest en machines. In 1982 vormden deze produkten respectievelijk 31.6%, 21.4% en 10.1% van de totale Nederlandse uitvoer. Over de eerste 10 maanden van 1983 behoorden deze produkten eveneens tot de belangrijkste uitvoerprodukten. Voor het overige fluctueert de samenstelling van het Nederlandse exportpakket. Zo werd in 1982 voor f 27.2 mln. aan melk en room uitgevoerd terwijl over de eerste 10 maanden van 1983 hiervan voor slechts f 2.5 mln. werd uitgevoerd.

In 1982 werd er geen suiker en suikerprodukten uitgevoerd, terwijl over de eerste 10 maanden van 1983 hiervan voor f 22.7 miljoen werd uitgevoerd.

./ De handelscijfers Nederland - China zijn bijgevoegd opgenomen.

3. De groei van de Nederlandse export naar China sluit aan bij een exportgroei van bijna alle EEG-landen. Met uitzondering van Denemarken realiseerden alle EEG-landen een forse tot zeer forse stijging van hun export naar China over 1983. (De totale EEG-uitvoer nam met 36.5% toe).

Cijfers van de EEG-Commissie

	Uitvoer		(in mln. ECU)
	6 mnd. 1982	6 mnd. 1983	groei in %
West Duitsland	373.1	554,3	+ 48.5%
Frankrijk	111.2	299.5	+ 169 %
Engeland	79.4	147.3	+ 86 %
Italië	110.6	139.1	+ 26 %
Nederland	30.4	70.4	+ 133 %
België/Luxemburg	57.4	135.4	+ 119 %
Denemarken	67.8	32.9	- 51 %
Ierland	0.19	2.126	+1100 %
Griekenland	0.642	3.658	+ 470 %
Totaal EEG	830.808	1.374.674	+ 65 %

De invoer vanuit China in de EEG steeg van 1.126.844 mln. ECU tot 1.314.831 mln. ECU, ofwel een stijging van 16,7%.

4. Afgezet tegen de uitvoer van de belangrijkste concurrenten Japan en de V.S. is de stijging van de EEG uitvoer opvallend. De uitvoer van de V.S. daalde met 23% over de eerste 10 maanden van 1983, die van Japan steeg met 28%. De handel met de EEG bedroeg over de eerste helft van 1983 15% van de totale buitenlandse handel van China. Voor Japan, Hong Kong en de V.S. was dit aandeel respectievelijk 22%, 17,7% en 11,5%.
5. De groei van de EEG uitvoer is verklaarbaar doordat China in 1983 met name de invoer van kunstmest, staal en kapitaalgoederen heeft opgevoerd. In deze categorieën van goederen is de EEG een belangrijke leverancier.
6. Kapitaalgoederen nemen in het Nederlandse exportpakket een geringe plaats in. Vergeleken bij de geïndustrialiseerde EEG landen is het aandeel van kapitaalgoederen in de Nederlandse uitvoer naar China aanzienlijk geringer. Ondanks het feit dat China in 1983 aanzienlijk meer kapitaalgoederen invoerde dan in 1982 is de Nederlandse uitvoer van kapitaalgoederen niet gestegen. De forse groei werd bijna uitsluitend gerealiseerd in de categorie 'chemische en farmaceutische produkten'. Het betreft hier vooral grondstoffen voor de chemische industrie (met name plastic industrie) die als bulkgoederen worden verscheept en een lage toegevoegde waarde hebben. Opgemerkt moet worden dat structureel gezien het aandeel van kapitaalgoederen in het Nederlandse exportpakket in zijn geheel relatief gering is. Bovendien krijgt men bij de uitvoer van kapitaalgoederen naar ontwikkelingslanden - en China vormt hierop geen uitzondering - in toenemende mate te maken met financierings-eisen waar, voor een land als Nederland, moeilijk aan te beantwoorden valt. Deze factoren in overweging nemende zou desondanks bekeken dienen te worden waar er mogelijkheden zijn voor een grotere uitvoer van Nederlandse kapitaalgoederen.
7. Voor wat betreft de dienstensector kan Chinese belangstelling worden vastgesteld voor Nederlandse deskundigheid op het gebied van de landbouwkundige ontwikkelingen en van de transportsector in de ruimste zin.

In de transportsector zullen de huidige tendensen in de richting van een vergroting van de internationale handel en ontwikkeling van de lichte industrie o.m. aanleiding geven tot uitbreiding van havenaccomodaties, en verbetering van de toegankelijkheid van de havens. Aansluitend zal een ontwikkeling kunnen worden verwacht in de binnenscheepvaart en de droge infrastructuur (wegen, spoorwegen).

Zowel in het macro-economische plan als in de advisering van de Wereldbank wordt daarom terecht prioriteit gegeven aan investeringen in de transport-infrastructuur en de natte waterbouw.

Op een aantal van deze gebieden bestonden al ruime kontakten tussen China en het door de overheid gesteunde Nederlandse bedrijfsleven vóórdat de diplomatieke relaties tot een lager niveau werden teruggebracht. Voorgesteld wordt deze relaties meer te intensiveren en het aspect transport en waterbouw mee te nemen in toekomstige missies en actieplannen.

8. Havendiensten vormen een belangrijk onderdeel van onze handelsrelatie met China. De ontwikkeling in deze sector blijkt uit het volgende overzicht.

Overslag China lading x 1000 ton te Rotterdam

	<u>aanvoer</u>	<u>afvoer</u>	<u>totaal</u>
1978	325	1053	1378
1979	442	718	1160
1980	715	441	1156
1981	658	307	965
1982	556	267	823

Bij de afvoer is sprake van een zeer sterke teruggang. Deze teruggang ingezet, in 1979 - dus voor de eerte onierzeebotentransacties met Taiwan -, is voornamelijk het gevolg van sterk afnemende export van staalprodukten in 1980 en 1981. De verscheping van staalprodukten in de Duitse havens nam eveneens af.

Tan aanzien van de inkomende lading is de positie van Rotterdam ten opzichte van Antwerpen, Hamburg en Bremen niet verslechterd vanaf 1981. (Aandeel 1981 38%, 1982 43%).

Voor 1983 raamt Cross-Ocean - de belangrijkste agent voor deze trafiek - het totale goederenvervoer (inclusief crosstrade) op ruim 1 mln. ton.

Hiervan is ca. 500.000 ton conventioneel stukgoed en het overige grotendeels droog massagoed (ertsen, oliezaden en vetten, en dergelijke). Van het stukgoed wordt er 50% doorgevoerd; van het massagoed is de doorvoer ca. 65%. De belangrijkste stuwadoor voor dit stukgoed is Multi-Terminals.

De belangrijkste stuwadoors voor het massagoed zijn Frans Swart-touw en de Graan Elevator Maatschappij (GEM).

De ramingen van de met de handel op China gemoeide werkgelegenheid in het Rotterdamse havengebied lopen uiteen van 600 à 900 arbeidsplaatsen.

Verdragsrelatie Nederland - China

Met de Volksrepubliek China heeft Nederland de volgende overeenkomsten gesloten.

- Briefwisseling betreffende instelling tot een Gemengde Nederlandse - Chinese Commissie voor economie en handel.
7 mei 1974

De laatste Gemengde Commissie is in oktober 1980 in Peking bijeen geweest. Nederland heeft thans voorgesteld, op korte termijn een Gemengde Commissie in Den Haag te beleggen.

- Scheepvaartverdrag
14 augustus 1975.

Het verdrag voorziet in een Gemengde Commissie.
De Nederlandse zijde ziet thans geen directe aanleiding
de Gemengde Commissie bijeen te roepen.

- Overeenkomst betreffende de burgerluchtvaart.
20 januari 1979.

(Niet in werking)

Dit verdrag is aan Chinese zijde niet geratificeerd.

- Memorandum of Understanding concerning the talks held by
the Minister of Agriculture and Fisheries of the Kingdom
of the Netherlands and the Minister of Agriculture of the
People's Republic of China.

In april 1984 zal op Chinees verzoek de landbouwwerkgroep,
waarin dit MOU voorziet in Den Haag bijeenkomen.

- Overeenkomst betreffende Culturele Samenwerking
30 oktboer 1980

(Niet in werking)

Dit verdrag is noch aan Nederlandse zijde noch aan Chinese
zijde geratificeerd. (Ratificatie door beide partijen is binnen
afzienbare tijd verwachtbaar.)

- Overeenkomst betreffende Economische en Technische
Samenwerking
30 oktober 1980

(Niet in werking)

Dit verdrag is noch aan Nederlands zijde noch aan Chinese
zijde geratificeerd. (Ratificatie door beide partijen is binnen
afzienbare tijd verwachtbaar.)

- 3 'Memoranda of Record' van het Ministerie van Onderwijs &
Wetenschappen gesloten met a) het Chinese Ministerie van Onder-
wijs b) de Chinese Academie van Wetenschappen c) Chinese Academie
van Sociale Wetenschappen.
31 juli 1980

Naast genoemde verdragen hebben er voorts verkennende besprekingen
plaatsgevonden inzake de mogelijkheid de volgende verdragen af
te sluiten :

- Investeringsbeschermingsakkoord.
Dhr. Liu Chu, vice directeur van de afdeling Verdragen van
het Ministerie voor Economische Betrekkingen met het Buitenland,
heeft in november 1983 met vertegenwoordigers van de BEB ver-
kennende besprekingen gevoerd over een bilateraal investerings-
beschermingsakkoord. Dhr. Liu heeft daarbij de Nederlandse

partij uitgenodigd het initiatief tot formele onderhandelingen te nemen indien de politieke situatie zou zijn opgeklaard. Nederland acht een dergelijk verdrag van belang gezien de juridische zekerheden die zo'n verdrag kan bieden aan bedrijven met belangstelling voor economische samenwerkingsverbanden met Chinese bedrijven.

- Verdrag inzake vermindering van dubbele belasting. Als Nederlandse wens naar voren gebracht tijdens de Gemengde Commissie Nederland - China in oktober 1980, alsmede tijdens het bezoek van Minister President van Agt in november 1980. Een memorandum van het Ministerie van Financiën terzake is in oktober 1980 overhandigd. De belangstelling van het Nederlandse bedrijfsleven voor spoedige totstandkoming van zo'n verdrag wordt geïnventariseerd.

Visie van het Nederlandse bedrijfsleven op de handelsrelatie met China.

Teneinde een beter inzicht te verkrijgen in de visie van het Nederlands bedrijfsleven op China als gevolg van de gewijzigde politieke situatie wordt er thans een enquête uitgevoerd. Deze is nog niet afgerond maar o.b.v. de tot nu toe binnengekomen gegevens kan wel een eerste beeld worden gevormd. De bedrijven die tot nu toe zijn geënquêteerd zijn voor het merendeel grotere bedrijven met de nodige ervaring in het zaken doen met China. In de enquête wordt o.a. gevraagd of het betreffende bedrijf zijn activiteiten thans zal intensiveren en of de overheid hierbij een stimulerende rol dient te spelen. Op beide vragen heeft overgrote deel van de geënquêteerden positief gereageerd. Met de voorlopige resultaten van deze enquête is rekening gehouden in hierop volgende conclusies.

Conclusies

- Ondanks het feit dat China een arm land is en structurele economische problemen ondervindt, zijn de economische ontwikkelingen sinds 1979 positief, zeker in vergelijking tot die van vele andere ontwikkelingslanden. De verwachting is gerechtvaardigd dat het land de komende jaren de huidige economische koers zal voortzetten. Dit betekent o.a. een voortgaande groei van de buitenlandse handel en een beleid gericht op het creëren van een zo aantrekkelijk mogelijk investeringsklimaat.
- De Nederlandse uitvoer naar China heeft zich in 1983 gunstig ontwikkeld. Het Nederlandse exportpakket is evenwel nogal eenzijdig. Er lijken mogelijkheden aanwezig voor een grotere diversificatie met name ten gunste van kapitaalgoederen.

De Chinese invoer van kapitaalgoederen is in 1983 duidelijk gestegen. Nederland heeft een lager aandeel van kapitaalgoederen in zijn exportpakket dan de meeste overige EEG-landen.

- Energie, transport en landbouw zijn de prioriteitssectoren van het Chinese ontwikkelingsbeleid. In deze sectoren kan het Nederlandse bedrijfsleven inspelen door het aanbieden van diensten (consultancy) en leverantie van goederen. Uitvoering van grote (infrastructurele) projecten in China door Nederlandse aannemers biedt minder perspectieven door de grootte van de projecten, het verzoek om begeleidende financiering door de aanbieder en het beleid (en toenemend vermogen) van China om dergelijke projecten zelf uit te voeren.
- De modernisering van Chinese bedrijven is tevens een terrein dat aandacht verdient gezien de prioriteit die de Chinese regering hieraan geeft. Nader onderzoek dient te worden in welke sectoren het Nederlandse aanbod het best aansluit bij de Chinese vraag. Hierbij moet niet alleen aan directe leveranties worden gedacht maar ook aan economische samenwerkingsvormen als licentie-overeenkomsten, joint ventures, compensatieovereenkomsten e.d.. Bereidheid tot overdracht van technologie en kennis zal de kansen voor het Nederlands bedrijfsleven vergroten.
- De verdragsrelatie Nederland - China is voor uitbreiding vatbaar. Naast ratificatie van reeds gesloten overeenkomsten wordt met name een Investeringsbeschermingsakkoord van Nederlandse zijde van belang geacht.
- Het tot nu toe geëngquëteerde Nederlandse bedrijfsleven zal voor het overgrote deel in het licht van de nieuw ontstane politieke situatie zijn activiteiten op China intensiveren. Eveneens een overgroot deel van de geëngquëteerden stelt daarbij een stimulerende rol van de Nederlandse overheid op prijs.

Geplande activiteiten door bedrijfsleven en overheid

De te ondernemen activiteiten door overheid en bedrijfsleven zijn van drieërlei aard. :

- missies bedrijfsleven en overheid
- samenwerking op technisch gebied
- activiteitenprogramma van de EVD

1. Missies bedrijfsleven en overheid

- Begin maart 1984 zal dhr. J.H. Wijsman, hoofd van de China Kamer van het NCH, aan het hoofd van een missie economische samenwerking China bezoeken. Een tiental Nederlandse bedrijven vergezelt hem en zal in China praten over concrete mogelijkheden voor economische samenwerking (b.v. joint ventures).

Deze missie is voorafgegaan door een voorbereidende identificatiemissie in juli 1983. Sinds het besluit van de regering geen exportvergunning aan Wilton Feyenoord te verlenen hebben vele bedrijven interesse getoond te participeren in de missie-Wijsman. Mogelijk dat op grond van deze belangstelling in de loop van 1984 er nog een missie economische samenwerking naar China zal gaan omdat de voorbereidingstijd voor de missie voor maart te kort is om de getoonde belangstelling te verwerken.

- Eind maart 1984 zal mr C. van Veen een VNO/NCW missie leiden naar China. Hieraan zullen tevens topmensen van verschillende branche-organisaties uit het bedrijfsleven deelnemen. Met de overheid vindt nauw overleg plaats over doel en opzet van de missie van Veen. De missie van Veen dient mede als wegbereider voor vanuit de overheid te ondernemen activiteiten. Hierbij moet met name worden gedacht aan identificatie van interessante sectoren en projecten voor het Nederlandse bedrijfsleven.
- Een formele uitnodiging aan Staatssecretaris Bolkestein voor een officieel bezoek aan China is reeds in het vooruitzicht gesteld. Tijdens dit bezoek zouden met de Chinese autoriteiten de hoofdlijnen van een programma ter intensivering van de economische betrekkingen geformuleerd kunnen worden. Tevens zal moeten worden gesproken over concrete middelen deze beleidsdoeleinden te realiseren. De missie van Veen kan t.b.v. het bezoek van Staatssecretaris Bolkestein reeds het nodige voorwerk verrichten, b.v. door identificatie van sectoren voor samenwerking.

2. Samenwerking op technisch gebied

- Het Ministerie van Landbouw en Visserij is, ter ondersteuning van het agrarisch en agro-industriële bedrijfsleven, bezig met een verdere uitwerking van de contacten met China, die vooral is gericht op de sectoren van landinrichting, waterbeheersing, melkveehouderij en zuivelverwerking, varkens- en pluimveehouderij en tuinbouw. In het kader van deze benadering bestaat bij het Ministerie van Landbouw en Visserij de bereidheid om ook afspraken te maken over de overdracht van agrarische know-how en het inzetten van bepaalde vormen van agrarische training, in eerste instantie vooral voorzover deze aspecten zijn gerelateerd aan samenwerkingsprojecten van Nederlandse bedrijven in China. Nadere afspraken tussen vertegenwoordigers van het Nederlandse en het Chinese Ministerie van Landbouw over e.e.a. zullen worden gemaakt tijdens de bijeenkomst van de landbouwwerkgroep, die eind april in Den Haag zal plaatsvinden. Deze landbouwwerkgroep, die werd ingesteld in 1980 op basis van het toen door Minister Braks ondertekende Memorandum of Understanding, komt dan voor het eerst bijeen.

Het agrarische en agro-industriële bedrijfsleven zal zoveel mogelijk betrokken worden bij deze bijeenkomst van de landbouwwerkgroep en ter voorbereiding hiervan vindt momenteel in verschillende kaders een afstemming plaats van eventuele overheidsbetrokkenheid en bedrijfslevenactiviteiten.

Intussen vindt tevens verdere factfinding plaats op de hierboven genoemde sectoren, waarbij o.a. gedacht wordt aan de organisatie in het najaar van 1984 van een manifestatie in Peking van het Nederlandse kennen en kunnen op het gebied van de landinrichting, de intensieve veehouderij en de tuinbouw. Verder staan enkele specifiek op deze sectoren gericht missies naar China op stapel, waaraan zowel vertegenwoordigers van het bedrijfsleven als van het Ministerie van Landbouw zullen deelnemen.

Tenslotte wordt, indien de signalen uit de verschillende contacten over en weer daartoe aanleiding geven, een agro-industriële missie o.l.v. de Minister van Landbouw en Visserij overwogen.

- In 1978 werd het Port & Delta consortium, een combinatie van consultants en aannemers, opgericht met als doel gecombineerd in te spelen op grote projecten in de natte sector in o.m. China. Met de recente verbetering van de betrekkingen is het P.D.C. weer actief geworden. Tussen het P.D.C. en het Ministerie van Verkeer en Waterstaat bestaan nauwe contacten.

3. E.V.D.-actieprogramma

De EVD zal zijn actieprogramma voor beurzen en tentoonstellingen in China uitbreiden. Reeds besloten is deel te nemen aan de "International Geological Machinery and Instrument Exhibition" (augustus 1984) alsmede een luchtvaarttentoonstelling (december 1984). Tevens zal de EVD informatie over China t.b.v. het Nederlandse bedrijfsleven uitbreiden. Hierbij wordt gedacht aan seminars, speciale China publicaties e.d. Een andere activiteit die de EVD overweegt is de uitnodiging van Chinese decision-makers naar Nederland.

Aanvullend beleid

- In het kader van het EZ-programma voor haalbaarheidsstudies zal bijzondere aandacht worden besteed aan de financiering van studies ter voorbereiding en tot evaluatie van sectoriële en projectmatige samenwerkingsmogelijkheden. Op basis van eerder genoemde missies en technische samenwerkingsactiviteiten zal bepaald worden welke de meest uitzichtrijke sectoren zijn die voor verdere bestudering in aanmerking komen.
- De capaciteit van de ambassade te Peking zal worden opgevoerd vooral met het oog op dienstverlening aan het Nederlandse bedrijfsleven op de Chinese markt.

- De Ministeries van O & W en BZ/OS hebben reeds trainings- en opleidingsprogramma's lopen met de Volksrepubliek China. Bekeken zal worden welke extra mogelijkheden er in dit kader zijn, waarbij met name aandacht zal worden geschonken aan opleidingsmogelijkheden voor Chinese onderdanen in Nederland, ter ondersteuning en begeleiding van concrete economische samenwerkingsactiviteiten.
- Aan de Chinese autoriteiten is voorgesteld om een vergadering van de Gemengde Commissie te houden in Den Haag. Hierop is door China positief gereageerd. Tijdens het Gemengde Commissie-overleg dienen concrete afspraken over samenwerkingsprojecten gemaakt te worden. Tijdens het overleg op te richten specifieke werkgroepen dienen e.e.a. verder uit te werken.

- v -

CHINABasic Data

<u>Area:</u>	3,748,800 sq. miles (9,597,000 sq. km.)			
<u>Population (end 1982):</u>	1,015.4 million			
<u>Rate of population increase in 1983:</u>	1.45 per cent			
	<u>1979</u>	<u>1980</u>	<u>1981</u>	<u>1982</u>
<u>National income 1/ (in billions of yuan)</u>				
At current prices	335.0	368.8	394.0	424.7
At 1975 prices	316.4	341.0	351.2	...
<u>GDP (in billions of yuan, at current prices)</u>	390.3	429.5	458.7	493.0
<u>GDP per capita (US\$)</u>	260	292	271	259
<u>Annual percentage changes in selected economic indicators</u>				
National income (in real terms)	7.0	6.1	4.8	7.4
Gross industrial output	8.5	8.8	4.1	7.7
Gross agricultural output	8.6	3.9	6.6	11.0
Gross fixed investment	8.7	7.1	-9.2	18.7
Budgetary revenue (GFS)	2.4	4.2	5.6	2.8
Budgetary expenditure (GFS)	19.9	--	-1.2	3.6
Currency in circulation	26.3	29.1	14.5	10.9
Domestic credit	15.1	26.8	13.5	11.9
Retail price index	2.0	6.0	2.4	2.1
Agricultural procurement prices	22.1	7.1	5.9	2.2
Value of imports (balance of payments basis in dollars)	45.4	36.0	-4.5	-15.0
Value of exports (balance of payments basis in dollars)	42.2	35.4	19.1	2.0
Total international reserves (minus gold)	38.3	18.1	98.3	124.6

- vi -

CHINABasic Data (concluded)

	<u>1979</u>	<u>1980</u>	<u>1981</u>	<u>1982</u>
<u>Ratios to GDP (in per cent)</u>				
Agricultural production	33.8	34.1	36.1	38.4
Industrial production	39.3	39.3	37.2	36.3
Total investment	34.9	32.2	29.2	29.7
Budgetary expenditure (GFS)	37.6	34.1	31.5	30.3
Budgetary revenue (GFS)	32.3	30.6	30.3	28.9
Imports of goods and services (balance of payments basis)	6.5	7.7	7.8	6.8
Exports of goods and services (balance of payments basis)	5.4	6.4	8.2	8.6
Currency in circulation	6.9	8.1	8.7	9.6
Domestic credit	51.1	58.9	62.6	65.0
<u>Balance of payments (US\$ mn.)</u>				
Exports, f.o.b.	13,658	18,492	22,027	22,476
Imports, f.o.b.	-16,212	-22,049	-21,047	-17,830
Trade balance	-2,554	-3,557	980	4,646
Current account balance	-2,227	-3,281	1,347	5,667
Capital account	2,830	3,507	854	1,697
Overall balance (deficit -)	603	372	1,924	6,264
<u>International reserves</u>				
(In months of imports)	2,744	3,116	5,564	11,830
	2.0	1.7	3.2	8.0
<u>Debt service payments</u>				
(Per cent of current account receipts)	2.3	5.8	5.4	6.6
			(8.6) <u>2/</u>	(10.9) <u>2/</u>
<u>Official exchange rate</u>				
(Yuan per U.S. dollar, average during the year)	1.550	1.498	1.705	1.889

1/ Excludes nonmaterial services.

2/ Includes early repayments.

Table 1. China: Major Economic Indicators, 1979-83
 (Changes in percent, except where otherwise indicated)

	1979	1980	1981	1982	1983 <u>1/</u>
Macroeconomic variables					
Nominal national income	11	10	7	8	8-10
Real national income	7	6	5	7	6-8
Agricultural production	9	4	7	11	7
Industrial production	9	9	4	8	9
Consumption	16	15	10	9	9
Investment (accumulation)	7	--	-5	11	8
Cost-of-living index	2	8	3	2	2-3
Current account (US\$ bn.) (In percent of GDP)	-2.2 (-0.9)	-3.3 (-1.1)	1.4 (0.5)	5.7 (2.2)	6.4 (2.3)
International reserves (US\$ bn.) <u>2/</u> (In months of imports)	2.7 (2.0)	3.1 (1.7)	5.6 (3.2)	11.8 (8.0)	19.0 (12.4)
Policy variables					
Budget financed fixed investment (Y bn.) <u>3/</u>	42	35	25	28	30
Overall budget deficit (Y bn.) <u>4/</u> (In percent of GDP)	21 (5.3)	15 (3.5)	6 (1.3)	7 (1.4)	8 (1.5)
Domestic credit	15	27	14	12	11
Currency in circulation	26	29	15	11	15-20
Wages <u>5/</u>	9	14	1	3	...

Sources: Appendix Tables I-IV.

1/ Staff estimates.

2/ End of period.

3/ Budget-financed investment in plant and equipment of state-owned units (budget-financed "capital construction").

4/ GFS definition.

5/ Annual average wages of workers and staff in state-owned enterprises; excluding bonuses.

Table IV. China: Balance of Payments, 197⁰-83

(In millions of U.S. dollars)

	1979	1980	1981	1982	Staff Forecast 1983
Current account	<u>-2,227</u>	<u>-3,281</u>	<u>1,349</u>	<u>5,667</u>	<u>6,420</u>
Exports, f.o.b.	13,658	18,492	22,027	22,476	23,600
Imports, f.o.b.	-16,212	-22,049	-21,047	-17,830	-18,440
Trade balance	-2,554	-3,557	980	4,646	5,160
Services net	-299	-294	-203	550	740
(Credit)	(1,693)	(2,409)	(3,130)	(3,513)	(4,000)
(Debit)	(-1,992)	(-2,703)	(-3,333)	(-2,963)	(-3,260)
Net unrequited transfers	626	570	572	471	520
Net invisibles	327	276	369	1,021	1,260
Capital account	<u>2,830</u>	<u>3,507</u>	<u>854</u>	<u>1,697</u>	<u>1,270</u>
Long-term capital inflow	1,435	2,716	1,985	2,884	2,600
Long-term capital outflow	-613	-956	-933	-1,662	-1,330
Short-term capital net	1,554	76	-959	-56	--
Errors and omissions	454	1,671	761	531	--
Overall balance: <u>1/</u>	<u>603</u>	<u>226</u>	<u>2,203</u>	<u>7,364</u>	<u>7,690</u>
Exceptional finance					
Early repayment	--	--	-800	-1,100	--
Trust fund	--	--	379	--	--
Allocation of SDRs	--	146	142	--	--
Overall balance: <u>2/</u>	603	372	1,924	6,264	7,690
Reserves and related items <u>3/</u>	<u>-603</u>	<u>-372</u>	<u>-1,924</u>	<u>-6,264</u>	<u>-7,690</u>
Gold <u>4/</u>	-6	19	55	27)	
Foreign exchange	-597	-108	-2,511	-6,352)	
Reserve position in Fund	--	-191	191	--)	-7,207
SDRs	--	-92	-183	61)	
Use of Fund credit	--	--	524	--	-483

Sources: Bank of China; and Fund staff estimates.

1/ Excluding exceptional finance and counterpart items.2/ Including exceptional finance and counterpart items.3/ (-) indicates increase.4/ Difference between the U.S. dollar value initial stock at SDR 35 per fine ounce and the final stock at that price.

HANDELSVERKEER VAN NEDERLAND MET VOLKSEERRELIË CHINA

Bron: C.B.S.

x 1.000.000,-

	1980	1981	1982	10mnd'82	10mnd'63
TOTALE UITVOER	294,1	238,8	177,5	135,1	286,8
Totaal Landbouw	83,7	92,9	80,3	57,0	68,0
<i>W.V.</i>					
Guiker en suikerprodukten*	0,1	-	-	-	22,7
Plantaardige oliën en vetten	0,1	14,6	2,0	2,0	0,8
zwavelzure amoniak	-	-	-	-	-
Ureum	73,7	57,9	38,1	15,1	34,7
Rest meststoffen (geheim)	8,8	18,8	6,1	6,1	6,1
Melk en room	-	-	27,1	27,1	2,5
Totaal Industrie	210,4	145,9	97,2	78,1	218,8
<i>W.V.</i>					
synthetische en kunstm. textielvezels	-	-	-	-	-
Chemische en farmaceutische produkten	93,2	84,4	57,0	51,1	150,3
textielfabrikaten	0,2	5,4	0,6	0,5	14,9
universeelplaten	24,2	0,5	-	-	-
machines, behalve elektr.	25,0	15,2	18,2	12,1	16,0
elektrische machines en apparaten	9,0	4,1	5,4	2,8	7,9
luizen en pijpen van ijzer staal	0,9	0,1	-	-	1,8
schepen	7,1	-	-	-	-
aluminium en aluminiumlegeringen	1,8	3,3	-	-	0,1
metaalwaren	1,6	1,7	0,8	0,4	0,4
walsdraad, -staven e.d.	26,6	1,5	-	-	0,4
ingots en dergelijke van ijzer en staal	-	-	-	-	-
wetenschappelijke instrumenten	7,6	26,3	7,5	7,2	3,9
ijzerdraad en staldraad	-	-	-	-	-
van ferro metalen	-	1,8	3,3	2,3	12,8

D.G. EEB
Afd. Statistiek

* t/m 1992 suiker, vanaf 1983 suiker en suikerprodukten.

Gezondere opgave leverien door C.B.S.